

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*] SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 28. jūlijā¹

Lieta C-256/15

Drago Nemec
pret
Slovēnijas Republiku

(Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Slovēnijas Republikas Augstākā tiesa) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Savienības tiesības — Piemērojamība *ratione temporis* — Direktīva 2000/35 — Maksājumu kavējumi komercdarījumos — Komerccdarījuma jēdziens — Uzņēmuma jēdziens — Valsts tiesību norma, ar kuru tiek ierobežots maksimālais nokavējuma procentu apmērs

I – Ievads

1. 1993. gada jūnijā *D. Nemec* ar Murskas Sobotas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienību noslēdza līgumu par autocisternas nomu ūdens piegādei sausuma periodos (turpmāk tekstā – “nomas līgums”). Lai saņemtu maksājumus saskaņā ar šo nomas līgumu un nokavējuma procentus, kopš 1996. gada *D. Nemec* ir iesaistīts tiesvedībā, kuras joprojām tiek izskatītas Slovēnijas tiesās. Nokavējuma procenti tika uzkrāti gadu gaitā, tomēr galu galā to apmērs tika ierobežots ar attiecīgo valsts tiesību normu.

2. Šajā lietā Tiesā iesniegtā tiesību jautājuma būtība ir par to, vai valsts tiesību norma, ar kuru nokavējuma procentu apmērs tiek ierobežots ar parāda pamatsummu (saukts par *ne ultra alterum tantum* noteikumu), ir pretrunā Direktīvai 2000/35/EK par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos².

3. Turklāt ar šo galveno jautājumu ir saistīti divi papildjautājumi. Pirmkārt, ir jāpārbauda Savienības tiesību piemērojamība *ratione temporis* šajā lietā. Otrkārt, vai šajā lietā *D. Nemec* var tikt klasificēts kā “uzņēmums” un nomas līgums kā “komercdarījums” Direktīvas 2000/35 izpratnē?

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

4. Atbilstoši tās 1. pantam Direktīvu 2000/35 “[...] piemēro visiem maksājumiem, kas tiek veikti kā atlīdzība komercdarījumos”.

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīva (OV 2000, L 200, 35. lpp.). No 2013. gada 16. marta šī direktīva tika atcelta un aizstāta ar tās pārstrādāto versiju: Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra Direktīvu 2011/7/ES (OV 2011, L 48, 1. lpp.).

5. Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta pirmajā daļā jēdziens “komercdarījumi” tiek definēts kā “darījumi starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un valsts iestādēm, kuri izraisa preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību”.
6. Direktīvas 2. panta 1. punkta otrajā daļā jēdziens “valsts iestāde” tiek definēts kā “līgumslēdzēja iestāde vai struktūra, kas definēta direktīvās par publisko iepirkumu [...]”.
7. Saskaņā ar 2. panta 1. punkta trešo daļu ““uzņēmums” ir organizācija, kas darbojas, veicot neatkarīgu saimniecisku vai profesionālu darbību, pat ja to veic viena persona”.
8. Direktīvas 2000/35 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir paredzēts, ka “[dalībvalstis nodrošina, ka] kreditoram ir tiesības uz procentiem par kavētu maksājumu tādā mērā, kā: i) viņš ir izpildījis savas līgumsaistības un juridiskos pienākumus un ii) viņš nav saņēmis attiecīgo summu laikā, ja vien debitors ir atbildīgs par nokavējumu”.
9. Atbilstoši 6. panta 3. punktam, transponējot Direktīvu 2000/35 “[...] dalībvalstis var neparedzēt: [...] b) līgumus, kas ir noslēgti pirms 2002. gada 8. augusta”.

B – Valsts tiesības

10. No 2002. gada 1. janvāra *Obligacijski zakonik* (Saistību tiesību kodekss, turpmāk tekstā – “OZ”) regulēja maksājumu kavējumu sekas. OZ 376. pantā bija paredzēts tā sauktais *ne ultra alterum tantum* noteikums. Saskaņā ar šo noteikumu, kas iepriekš tiesiskajā regulējumā nebija paredzēts, maksimālais nokavējumu procentu apmērs tika ierobežots ar parāda pamatsummu.
11. Nomas līguma noslēgšanas brīdī fizisko personu saimnieciskās darbības veikšanas nosacījumus reglamentēja *Obrtni zakon* (Likums par individuālā darba veicējiem, turpmāk tekstā – “ObrZ/88”). Fiziskas personas varēja veikt pastāvīgu saimniecisku darbību tikai tad, ja viņām bija piešķirta atļauja tajā minētās darbības veikšanai.
12. ObrZ/88 vēlāk tika grozīts ar tiesisko regulējumu, kurā tika paredzēts, ka patstāvīgu uzņēmējdarbību var veikt, ja par to bija paziņots kompetentajai iestādei un ja persona bija reģistrējusies komersantu reģistrā.

III – Fakti, tiesvedība valstī un uzdotie jautājumi

13. 1993. gada jūnijā *Drago Nemec* (prasītājs) kā iznomātājs un *Gasilsko društvo Murska Sobota* (Murskas Sobotas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienība; turpmāk tekstā – “Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienība”) kā nomnieks noslēdza līgumu par autocisternas nomu. Laikā, kad tika noslēgts nomas līgums, saskaņā ar Slovēnijas tiesisko regulējumu prasītājam bija uzņēmējdarbības licence, konkrēti, “virpošanas un metināšanas darbu veikšanai”.
14. Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienība nesamaksāja nomas līgumā atrunāto atlīdzību. 1996. gadā prasītājs cēla prasību, prasot viņam samaksāt EUR 17 669,51. Pēc ilgas tiesvedības 2010. gada 17. februārī *Višje sodišče Maribor* (Mariboras Apelācijas tiesa) nosprieda, ka Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienībai ir jāsamaksā prasītājam summa EUR 15 061,44 apmērā, kā arī likumiskie nokavējuma procenti par laikposmu no 1996. gada 25. marta līdz 2001. gada 31. decembrim. Tomēr *Višje sodišče Maribor* (Mariboras Apelācijas tiesa) noraidīja prasītāja prasību samaksāt likumiskos nokavējuma procentus par laiku no 2002. gada 1. janvāra līdz pilnīgai samaksai (kas vēlāk tika veikta 2010. gada 18. maijā). Šī prasība tika noraidīta, pamatojoties uz to, ka 2002. gada 1. janvārī spēkā stājās OZ, kurā ir paredzēts *ne ultra alterum tantum* noteikums. 2001. gada 31. decembrī procenti jau bija sasnieguši parāda pamatsummas apmēru, un tādējādi to apmērs vairs nevarēja pieaugt.

15. Atbildot uz *Višje sodišče Maribor* (Mariboras Apelācijas tiesa) spriedumu, prasītājs iesniedza prasību pret Slovēnijas Republiku (atbildētāja), lūdzot atlīdzināt zaudējumus EUR 84 614,02 apmērā, likumiskos nokavējuma procentus, kā arī piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Prasītājs apgalvo, ka *ne ultra alterum tantum* noteikums nav saderīgs ar Direktīvu 2000/35 un ka ir jāatlīdzina zaudējumi, kas viņam radušies šīs direktīvas šķietami prettiesiskas transponēšanas Slovēnijas tiesību sistēmā rezultātā.

16. Ar 2011. gada 18. maija spriedumu pirmās instances tiesa noraidīja prasītāja prasību. Ar 2012. gada 24. janvāra spriedumu apelācijas instances tiesa noraidīja prasītāja iesniegto apelācijas sūdzību par šo nolēmumu. Abu šo tiesas spriedumu pamatā ir vērtējums, ka nomas līgums neietilpst prasītāja reģistrētās uzņēmējdarbības jomā. Tādējādi viņš nedarbojās kā “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē, kas līdz ar to nebija piemērojama prasītāja gadījumā.

17. Šobrīd prasītājs apstrīd *Višje sodišče Maribor* (Mariboras Apelācijas tiesa) vērtējumu *Vrhovno sodišče Republike Slovenija* (Slovēnijas Republikas Augstākā tiesa). Viņaprāt, nomas līguma priekšmets nebija tikai autocisternas noma. Viņš uzskata, ka nomas līgums bija “sarežģīts juridisks darījums”, kas ietver dzeramā ūdens piegādi vietējiem iedzīvotājiem sausuma periodos. Turklāt viņš apgalvo, ka viņa izrakstītajā rēķinā bija norādīts, ka viņš darbojās kā “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē.

18. Atbildētāja apgalvo, ka Direktīva 2000/35 nav piemērojama šajā lietā, jo, transponējot to Slovēnijas tiesību sistēmā, tās piemērošana līgumiem, kas noslēgti pirms Slovēnijas pievienošanās Eiropas Savienībai, netika paredzēta. Turklāt atbildētāja apgalvo, ka nomas līgums nav “komercdarījums” Direktīvas 2000/35 izpratnē. Prasītājs noslēdza nomas līgumu ārpus savas komercdarbības jomas un līdz ar to nedarbojās kā “uzņēmums” šīs direktīvas izpratnē.

19. Šādos apstākļos *Vrhovno sodišče Republike Slovenija* (Slovēnijas Republikas Augstākā tiesa) apturēja tiesvedību un uzdeva Tiesai šādus jautājumus:

“1) Vai Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta trešās daļas norma ir jāinterpretē tādējādi, ka sistēmā, kurā fiziskai personai saimnieciskas darbības veikšanai tiek izsniegta atļauja, kurā minētas darbības, kuru veikšanai šī atļauja ir izsniegta, nepastāv uzņēmums un tādējādi arī nepastāv komercdarījums šīs tiesību normas izpratnē, ja juridiskais darījums, no kura izriet maksājuma nokavējums, attiecas uz atļaujā neietvertu darbību?

Ja atbilde uz iepriekšējo jautājumu ir noliedzoša:

2) Vai Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta trešās daļas norma ir jāinterpretē tādējādi, ka fiziska persona tiek uzskatīta par uzņēmumu un juridiskais darījums, no kura izriet maksājuma nokavējums, tiek uzskatīts par komercdarījumu šīs tiesību normas izpratnē, ja runa ir par juridisku darījumu, kas neietilpst šai personai reģistrētās darbības jomā, bet izriet no darbības, kas pēc sava rakstura var būt saimnieciska darbība un par kuru ir izrakstīts rēķins?

un

3) Vai noteikums, saskaņā ar kuru nokavējuma procentu apmērs beidz pieaugt, kad uzkrāto un nesamaksāto procentu apmērs ir sasniedzis pamatsummas apmēru (*ne ultra alterum tantum* noteikums), ir pretrunā Direktīvas 2000/35 tiesību normām?”

20. Rakstveida apsvērumus iesniedza Slovēnijas un Latvijas valdības, kā arī Komisija. Slovēnijas valdība un Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus tiesas sēdē, kas notika 2016. gada 4. maijā.

IV – Vērtējums

21. Tā kā šīs lietas apstākļi attiecas uz laiku pirms Slovēnijas pievienošanās Eiropas Savienībai, vispirms es izvērtēšu jautājumu par to, vai šajā lietā Savienības tiesības kopumā, it īpaši Direktīva 2000/35, ir piemērojama *ratione temporis* (A daļa).

22. Runājot par uzdoto jautājumu izvērtējumu pēc būtības, es uzskatu, ka *ne ultra alterum tantum* noteikums pats par sevi nav pretrunā Direktīvai 2000/35. Tādēļ uzskatu, ka vispirms noderīgāk ir izvērtēt trešo prejudiciālo jautājumu (B daļa). Ja Tiesa piekritis manam vērtējumam par šo jautājumu, faktiski nav vajadzības atbildēt uz pirmajiem diviem valsts tiesas uzdotajiem jautājumiem. Tomēr pilnības labad, kā arī lai sniegtu visaptverošu atbalstu Tiesai, es izvērtēšu arī to, vai attiecības, kas izriet no nomas līguma, varētu ietilpt Direktīvas 2000/35 materiālās piemērošanas jomā (C daļa).

A – Par Savienības tiesību piemērojamību laikā

23. Vērtējumam par Savienības tiesību piemērojamību laikā ir divi aspekti. Pirmais no tiem attiecas uz Savienības tiesību *vispārēju* piemērojamību *ratione temporis*, kas ir paredzēta primārajās tiesībās. Atbildei uz šo jautājumu ir arī izšķiroša loma, nosakot Tiesas kompetenci. Otrs aspekts attiecas uz *konkrētu* tiesību aktu, kuru piemēro šajā gadījumā: tiklīdz ir gūta pārliecība, ka Savienības tiesības var tikt vispārēji piemērotas šajā lietā, nākamais jautājums ir par to, vai konkrētais sekundāro tiesību akts piešķir kādas nianse vispārējam noteikumam?

24. Šai pieejai ir konstitucionāla nozīme, jo jebkuru sekundāro tiesību akta (tostarp Direktīvas 2000/35) normu var vērtēt tikai tad, kad ir konstatēts, ka Savienības tiesības ir vispārīgi piemērojamas lietas apstākļiem. Jāpastāv vispārējai pieejai, kurai, ņemot vērā attiecīgo sekundāro tiesību aktu, var piešķirt nianse, ja pēdējā tas ir paredzēts.

1) Par Tiesas kompetenci

25. Slovēnija pievienojās Eiropas Savienībai 2004. gada 1. maijā. Saskaņā ar Pievienošanās akta (turpmāk tekstā – “Pievienošanās akts”)³ 2. un 54. pantu Savienības tiesības kļuva tūlītēji saistošas Slovēnijai pievienošanās brīdī, ja vien Pievienošanās aktā vai tā pielikumos netika paredzēti citi termiņi. Tādējādi ir skaidrs, ka vispārējais, konstitucionālais noteikums ir Savienības tiesību tūlītēji saistošais spēks jeb *tiesās sekas*, ja vien Pievienošanās aktā nav paredzēts citādi.

26. Šajā lietā nomas līgums tika noslēgts 1993. gadā. Tas tika daļēji izpildīts⁴ 90. gadu vidū. Pēc tam 1996. gadā D. Nemec cēla prasību pret Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienību par līguma saistību neizpildi, nesamaksājot nomas maksu. Visi šie notikumi norisinājās pirms 2004. gada 1. maija. Tādēļ jautājums ir šāds: vai konkrētajā tiesiskajā situācijā Savienības tiesības ir iespējams piemērot *ratione temporis*?

27. Ir taisnība, ka nav pavisam viegli orientēties Tiesas judikatūrā par Savienības tiesību piemērojamību laikā attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm.

28. Virspalātas izskatītajā lietā *Ynos*⁵ Tiesa atzina, ka tās kompetencē nav atbildēt uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pamatojoties uz to, ka šīs lietas apstākļi norisinājās pirms Ungārijas pievienošanās Eiropas Savienībai. Sprieduma *Ynos* un tam sekojošās judikatūras piemērošana šajā lietā liek secināt, ka Savienības tiesības nav piemērojamas *ratione temporis*.

3 — (OV 2003, L 236).

4 — Sakot daļēji izpildīts, es atsaucos uz apstākli, ka, šķiet, prasītājs, nodrošinot autocisternu Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienībai, izpildīja līgumu no savas puses, savukārt apvienība, nesamaksājot maksu par autocisternas nomu, darījumu no savas puses neizpildīja.

5 — Spriedums, 2006. gada 10. janvāris, *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9).

29. Tomēr, lai gan ir diezgan kategoriska Tiesas pieeja spriedumā *Ynos*, pastāv nozīmīgs judikatūras daudzums gan pirms, gan pēc *Ynos* sprieduma pasludināšanas, kurā tiek izmantota niansētāka pieeja attiecībā uz Savienības tiesību piemērojamību laikā. Var teikt, ka šajās lietās tiek nodalīti apstākļi, kas iestājušies pirms pievienošanās, un to tiesiskās sekas, kas turpinās pēc pievienošanās. Es ierosinu interpretēt spriedumu lietā *Ynos* šajā plašākajā judikatūras kontekstā. Ja Tiesa atbalstītu šādu pieeju, šo lietu būtu iespējams uzskatīt par pieņemamu *ratione temporis*.

a) Par spriedumu lietā *Ynos*

30. Lieta *Ynos* attiecās uz Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos⁶ piemērošanu līgumam par starpniecības pakalpojumiem. Strīds bija par šī līguma izpildi un par līguma nosacījuma par aģenta komisijas maksu godīgumu. Neizvērtējot aspektus saistībā ar līguma izpildi, Tiesa atzīmēja, ka *pamatlietas fakti ir radušies pirms Ungārijas pievienošanās* Eiropas Savienībai, līdz ar to Tiesas kompetencē nav interpretēt direktīvu⁷.

31. Ja lietā *Ynos* izstrādātais kritērijs tiktu piemērots burtiski, valsts tiesas uzdotie jautājumi, kā Slovēnijas valdība ierosināja tiesas sēdē, būtu jāatzīst par tādiem, kas neietilpst Tiesas kompetencē *ratione temporis*. Tāpat kā lietā *Ynos*, nomas līgums tika noslēgts pirms Slovēnijas pievienošanās Savienībai. Apstāklim, ka tiesvedība valsts tiesās par šī līguma neizpildi joprojām nebija pabeigta pēc Slovēnijas pievienošanās, nebūtu nozīmes, jo arī lietā *Ynos* tiesvedība valsts tiesā par līguma izpildi vēl nebija pabeigta pēc Ungārijas pievienošanās⁸.

32. Tomēr es ierosinātu Tiesai skatīties uz spriedumu lietā *Ynos* ar plašāku perspektīvu un izvērtēt judikatūru, kas pieņemta gan pirms, gan pēc šī sprieduma, kā arī īpašos faktiskos un juridiskos apstākļus lietā *Ynos*. Šī niansētākā judikatūra izvērtē to, vai tiesiskās attiecības, kas radušās pirms pievienošanās, joprojām rada tiesiskās sekas, kuras turpinās arī pēc pievienošanās dienas, nevis koncentrējas uz bināro atšķirību starp apstākļiem pirms un pēc pievienošanās.

b) Par spriedumu lietā *Ynos* tā judikatūras plašākajā kontekstā

33. Judikatūrā, kas pieņemta pirms sprieduma lietā *Ynos*, Tiesa bija daudz atvērtāka prejudiciālo nolēmumu sniegšanā, ja attiecīgie apstākļi bija iestājušies pirms pievienošanās.

34. Piemēram, lietās *Data Delecta*⁹ un *Saldanha*¹⁰ uzdotie prejudiciālie jautājumi bija par tādas valsts tiesību normas saderību, kurā ir prasīts, lai ārvalstu prasītāji tiesas procesā iemaksā drošības naudu tiesāšanās izdevumu segšanai. Abās lietās tiesu rīkojumi par drošības naudas iemaksāšanu tiesāšanās izdevumu segšanai tika izdoti *pirms* Zviedrijas un Austrijas pievienošanās Eiropas Savienībai. Tomēr par šiem rīkojumiem iesniegtās apelācijas sūdzības tika izskatītas *pēc* pievienošanās. Lietā *Data Delecta* Tiesa uzreiz izlēma lietu pēc būtības, tādējādi norādot, ka Savienības tiesības bija piemērojamas

6 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

7 — Spriedums, 2006. gada 10. janvāris, *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9, 36.–38. punkts).

8 — Skat. arī rīkojumu, 2014. gada 5. novembris, *VG Vodoopskrba* (C-254/14, EU:C:2014:2354, 10.–11. punkts), 2014. gada 3. aprīlis, *Pohotovost's* (C-153/13, EU:C:2014:1854, 23.–25. punkts), 2012. gada 8. novembris, *SKP* (C-433/11, EU:C:2012:702, 35.–37. punkts), 2007. gada 6. marts, *Ceramika Paradyż* (C-168/06, EU:C:2007:139, 20.–25. punkts), un 2006. gada 9. februāris, *Lakép* u.c. (C-261/05, EU:C:2006:98, 17.–20. punkts).

9 — Spriedums, 1996. gada 26. septembris, *Data Delecta* un *Forsberg* (C-43/95, EU:C:1996:357).

10 — Spriedums, 1997. gada 2. oktobris, *Saldanha* un *MTS/Hiross* (C-122/96, EU:C:1997:458).

ratione temporis. Lietā *Saldanha* tā nosprieda, ka EKL 6. pants (šobrīd LESD 18. pants) bija tūlītēji saistošs pievienošanās dienā un ka tas nepieļāva attiecīgo valsts tiesību normu. Tiesa norādīja, ka Savienības tiesības bija piemērojamas *ratione temporis* “tādu tiesisko situāciju sekām nākotnē, kuras ir radušās pirms [...] pievienošanās”¹¹.

35. Tas, ko šīs divas lietas¹² parāda, ir apstāklis, ka, lai arī strīdi starp lietas dalībniekiem izkristalizējās pirms attiecīgās pievienošanās Eiropas Savienībai, Tiesa uzskatīja, ka ir piemēroti attiecināt Savienības tiesības un līdz ar to tās jurisdikciju uz situāciju, kuras radušās pirms pievienošanās, tiesiskajām sekām, kuras turpinās. Protams, šāds iznākums bija atkarīgs no tā, vai pēc pievienošanās tiek turpināta tiesvedība šajās lietās¹³.

36. Judikatūra, kas ir pieņemta pēc sprieduma pasludināšanas lietā *Ynos*, ir sarežģītāka. Tomēr, iespējams, Tiesas pieeja kļuva vēl niansētāka, uzvaru liekot uz to, vai tiesiskā situācija bija vai nebija jau izsmelta pievienošanās brīdī.

37. Spriedumā lietā *Telefónica O2* Tiesa atzina savu kompetenci, lai arī šīs lietas faktiskie apstākļi bija radušies pirms Čehijas Republikas pievienošanās Savienībai. Tas bija tādēļ, ka reglamentējošā iestāde no jauna pieņēma apstrīdēto lēmumu ar paredzamām sekām pēc Čehijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai¹⁴.

38. Tāpat lietā *CIBA* Tiesa atzina, ka strīds pamatlietā attiecās uz 2003. un 2004. taksācijas gadu, savukārt Ungārija pievienojās Eiropas Savienībai tikai 2004. gada 1. maijā. Tomēr turpinājumā tā norādīja, ka, “tā kā pamata lietas faktiskie apstākļi daļēji ir pēc minētā datuma, Tiesa ir kompetenta atbildēt uz uzdoto jautājumu”¹⁵.

39. Lieta *Kuso* attiecās uz austriešu darba ņēmēju, kura noslēdza savu darba līgumu 1980. gadā. Vēlāk viņa apstrīdēja piespiedu pensionēšanas datumu, balstoties uz obligāto pensionēšanos, sasniedzot 60 gadu vecumu, apgalvojot, ka tā ir diskriminācija dzimuma dēļ saskaņā ar Direktīvu 76/207/EEK¹⁶. Tiesa nosprieda, ka tās kompetencē ir izskatīt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pēc būtības, norādot, ka “[...] tiesiskā palāvība nevar sniegties tik tālu, ka vispārēji tiek kavēts piemērot jaunu tiesisko regulējumu tādu situāciju sekām nākotnē, kas ir radušās saskaņā ar agrāku tiesisko regulējumu”¹⁷.

11 — Spriedums, 1997. gada 2. oktobris, *Saldanha* un *MTS/Hiross* (C-122/96, EU:C:1997:458, 14. punkts). Skat. arī spriedumu, 2001. gada 13. septembris, *Schieving-Nijstad* u.c. (C-89/99, EU:C:2001:438, 49. un 50. punkts). Skat. arī ģenerālvokāta Dž. Kosmas [G. Cosmas] secinājumus lietā *Andersson* un *Wäkerås-Andersson* (C-321/97, EU:C:1999:9, jo īpaši 61. un nākamie punkti) par Savienības tiesību aktu piemērojamību laikā, ņemot vērā to, vai pārbaudāmā situācija bija pastāvīgi izveidojusies pirms pievienošanās.

12 — Skat. arī šādas lietas, kas nav gari apspriestas šajos secinājumos: spriedumi, 2000. gada 30. novembris, *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-195/98, EU:C:2000:655, 55. punkts), 2002. gada 7. februāris, *Kauer* (C-28/00, EU:C:2002:82, 42.–59. punkts), un 2002. gada 18. aprīlis, *Duchon* (C-290/00, EU:C:2002:234, 44.–46. punkts). Skat. arī spriedumu, 2002. gada 29. janvāris, *Pokrzeptowicz-Meyer* (C-162/00, EU:C:2002:57, 50.–57. punkts un tajos minētā judikatūra).

13 — Vairāk skat. Kaleda, S. L., “Immediate Effect of Community Law in the New Member States: Is there a Place for a Consistent Doctrine?” (2004), 10 ELJ 102, vai Póltorak, N., “Ratione Temporis Application of the Preliminary Rulings Procedure”, 2008, 45. sēj. (CMLRev) 1357. lpp.

14 — Spriedums, 2007. gada 14. jūnijs, *Telefónica O2 Czech* (C-64/06, EU:C:2007:348). Skat. arī ģenerālvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera [D. Ruiz-Jarabo Colomer] secinājumus minētajā lietā, 32. punkts, un spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Bezpečnostní softwarová* (C-393/09, EU:C:2010:816, 22.–27. punkts).

15 — Spriedums, 2010. gada 15. aprīlis, *CIBA* (C-96/08, EU:C:2010:185, 13.–15. punkts). Skat. arī spriedumu, 2011. gada 24. novembris, *Circul Globus București* (C-283/10, EU:C:2011:772, 29. punkts).

16 — Padomes 1976. gada 9. februāra Direktīva 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darbu, arodniecību un profesionālās izaugsmes iespējām un darba apstākļiem (OV 1976, L 39, 40. lpp.).

17 — Spriedums, 2013. gada 12. septembris, *Kuso* (C-614/11, EU:C:2013:544, 30. punkts). Skat. arī spriedumu, 2014. gada 3. septembris, *X* (C-318/13, EU:C:2014:2133, 21.–24. punkts).

40. Tādējādi, ja spriedums lietā *Ynos* tiek interpretēts tā plašākajā judikatūras kontekstā, šķiet, ka vispārējā pieeja saistībā ar Savienības tiesību piemērojamību *ratione temporis* ir saistīta ar tiesiskajām sekām, kuras turpinās. Tiesiskajām attiecībām, kuras nav izsmeltas dalībvalsts pievienošanās brīdī, ir jāpiemērojas jaunajām tiesību normām. Protams, šāda piemērošanās ietver tikai *ex nunc* sekas: Savienības tiesību tiešās sekas nozīmē to, ka tiesiskās attiecības, kuras turpinās un kuru sekas nav izsmeltas pievienošanās brīdī, var tikt grozītas *nākotnē*. Un otrādi, ir aizliegts veikt grozījumus *ar patiesi atpakaļejošu spēku*, lai faktiski no jauna izvērtētu pagātnes apstākļus vai notikumus.

41. Ņemot par piemēru līgumu, kas ir noslēgts pirms dalībvalsts pievienošanās Eiropas Savienībai, galvenais jautājums ir par to, vai līgums un ar to nodibinātās tiesiskās attiecības turpina vai neturpina radīt tiesiskās sekas pēc pievienošanās. Ja tas tā ir (piemēram, beztermiņa līgumu un/vai līguma, kurā paredzēta atkārtota atlīdzība, gadījumā), Savienības tiesības kļūst piemērojamas līgumam pievienošanās brīdī, pat ja visi (veidojošie) apstākļi ir norisinājušies pirms pievienošanās dienas. Tiesisko attiecību saturs nākotnē tiks grozīts ar Savienības tiesībām.

42. Turklāt ir vispārīgi atzīts, ka, ciktāl tas attiecas uz procesuālo tiesību normām, vispārējais noteikums ir tāds, ka pat attiecībā uz lietām un strīdiem, kas tiek izskatīti brīdī, kad tās stājas spēkā, tās ir tūlītēji piemērojamas, ja vien konkrētajā attiecīgajā tiesību normā nav paredzēts citādi¹⁸.

43. Katrā ziņā vispārējie iegūto tiesību un tiesiskās palāvības aizsardzības principi, kā arī aizliegums par faktisku atpakaļejošu iedarbību darbosies kā Savienības tiesību tiešo seku korekcijas pasākumi katrā atsevišķā gadījumā.

44. Skatoties no šīs perspektīvas, nepārsteidz Tiesas panāktais iznākums lietā *Ynos* attiecībā uz tā sekām: lieta *Ynos* attiecās uz tāda līguma noteikuma godīgumu, kurš tika apspriests un noslēgts pirms Ungārijas pievienošanās Savienībai. Tiesai uzdots jautājums, ja uz to tiktu sniegta atbilde, izraisītu to, ka līguma noteikums, kas tika noslēgts un par kuru vienošanās tika panākta ilgu laiku pirms pievienošanās, tiktu no jauna izvērtēts pēc būtības ar atpakaļejošu spēku.

c) Par plašākas pieejas piemērošanu šajā lietā

45. Es uzskatu, ka brīdī, kad Slovēnija pievienojās Savienībai, nomas līgums nebija izsmēlis visas savas tiesiskās sekas divās dimensijās.

46. Pirmkārt, nomas līgums tika noslēgts 1993. gada jūnijā. No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu ir saprotams, ka prasītājs izpildīja savus pienākumus pirms Slovēnijas pievienošanās Savienībai, savukārt Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienība savas saistības, samaksājot no nomas līguma izrietošo atlīdzību, izpildīja tikai 2010. gada maijā, proti, krietnu laiku pēc Slovēnijas pievienošanās. Tādēļ nomas līgums turpināja radīt zināmas tiesiskās sekas arī pēc Slovēnijas pievienošanās, un no līguma izrietošās līgumslēdzēju pušu tiesības un pienākumi joprojām bija jāizpilda.

47. Otrkārt un, iespējams, vēl jo svarīgāk, šī lieta, pretēji lietai *Ynos*, neattiecas uz iepriekš noslēgta līguma noteikumu izvērtēšanu no jauna. Līguma saturs un tā noteikumu spēkā esamība netiek apspriesta. Šī lieta attiecas uz līguma izpildi, jo īpaši uzkrāto nokavējuma procentu piespiedu piedziņu saistībā ar šīs izpildes (proti, maksājumu) kavējumu saskaņā ar šo līgumu. Šī situācija radās pirms Slovēnijas pievienošanās Eiropas Savienībai, bet gala lēmums tajā ir jāpieņem pēc pievienošanās.

48. Tādējādi apstāklis, ka jaunais tiesiskais regulējums par nokavējuma procentiem lietām, kuras atrodas izskatīšanā, tiks piemērots no dienas, kad dalībvalsts pievienojās Eiropas Savienībai, atbilst Savienības tiesību tiešajai iedarbībai pievienojošajās valstīs.

18 — Piemēram, skat. spriedumu, 2012. gada 14. februāris, *Toshiba Corporation u.c* (C-17/10, EU:C:2012:72, 47. punkts). Skat. arī spriedumu, 1981. gada 12. novembris, *Meridionale Industria Salumi u.c.* (apvienotās lietas no 212 līdz 217/80, EU:C:1981:270, 9. punkts).

2) Par Direktīvas 2000/35 piemērojamību nomas līgumam

49. Pēc tam, kad ir ticis konstatēts, ka Tiesai ir kompetence kopumā, nākamais jautājums šajā lietā ir izvērtēt, vai konkrēti Direktīvu 2000/35 ir iespējams piemērot nomas līgumam, ņemot vērā tās konkrētos noteikumus par tās piemērošanu laikā.

50. Principā atbilstoši tās 6. panta 3. punkta b) apakšpunktam Direktīva 2000/35 ir piemērojama līgumiem, kas ir noslēgti pirms tās transponēšanas termiņa beigām, ja vien dalībvalsts neparedz tās nepiemērošanu šādiem līgumiem. Citiem vārdiem sakot, ja dalībvalsts tieši nerīkojas, direktīva attiecas uz pastāvošiem līgumiem.

51. Attiecīgajos dokumentos par pievienošanu, kā to atzina Slovēnijas pārstāvis tiesas sēdē, nav paredzēts izslēgt Direktīvas 2000/35 piemērojamību¹⁹. Tādējādi, ievērojot Pievienošanās akta 2. un 54. pantu attiecībā uz Slovēniju, Direktīvas 2000/35 transponēšanas termiņa beigās bija 2004. gada 1. maijs, turklāt uz šo direktīvu nebija piemērojama nekāda atkāpe.

52. 6. panta 3. punkta b) apakšpunktā paredzētais noteikums ir svarīgs arī, lai nodalītu attiecīgo sekundāro tiesību aktu lietā *Ynos*. Lietā *Ynos* attiecīgās Direktīvas 93/13 10. panta 1. punktā bija paredzēts, ka tā ir piemērojama nākotnē tikai līgumiem, kuri ir noslēgti pēc transponēšanas termiņa beigām (kas attiecībā uz jaunu dalībvalsti bija pievienošanās datums (proti, 2004. gada 1. maijs)). Faktiski tas ir pretēji Direktīvas 2000/35 6. panta 3. punkta b) apakšpunktam, jo pēdējā minētā ir piemērojama līgumiem, kuri ir noslēgti pirms direktīvas transponēšanas termiņa beigām²⁰.

53. Tādējādi, aplūkojot kopsakarā Direktīvas 2000/35 6. panta 1. punktu un 6. panta 3. punkta b) apakšpunktu un Pievienošanās aktu, pēc Slovēnijas pievienošanās Savienībai Direktīva 2000/35 bija tūlītēji piemērojama pastāvošajiem līgumiem, kuri tika noslēgti pirms šīs dienas, tostarp attiecīgajam nomas līgumam šajā lietā. Tādēļ es secinu, ka Direktīva 2000/35 kļuva piemērojama *ratione temporis* šajā lietā no 2004. gada 1. maija.

54. Visbeidzot es uzskatu, ka Tiesa ir kompetenta atbildēt uz valsts tiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

B – Par trešo prejudiciālo jautājumu

55. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa pēc būtības jautā, vai *ne ultra alterum tantum* noteikums ir saderīgs ar Direktīvu 2000/35. Līdzīgi Slovēnijas un Latvijas valdību paustajai nostājai to rakstveida apsvērumos, kā arī Slovēnijas valdības un Komisijas nostājai tiesas sēdē es uzskatu, ka šis noteikums ir saderīgs ar Direktīvu 2000/35.

56. Kā jau Tiesa ir iepriekš norādījusi²¹ un kā to Komisija tieši atzina tiesas sēdē šajā lietā, Direktīva 2000/35 ir minimālās saskaņošanas līdzeklis.

57. Tādējādi direktīva aptver tikai izraudzītus un līdz ar to ierobežotus elementus, kas attiecas uz maksājumu kavējumiem komercdarījumos un kas jo īpaši ir saistīti ar i) nokavējuma procentiem, ii) īpašumtiesību saglabāšanu un iii) bezstrīdus prasību piedziņas procedūrām.

19 — Līdz ar to nepamatots šķiet atbildētāja pamatlietā paustais apgalvojums par pretējo (skat. iepriekš 18. punktu).

20 — Šie atšķirīgie noteikumi par sekundāro tiesību aktu konkrētu tiesību normu piemērojamību laikā apstiprina to, ka ir svarīgi noteikt precīzu atšķirību starp *vispārēju* pieeju par Savienības tiesību aktu piemērojamību laikā un *konkrētām* tiesību normām, kuras varētu būt ietvertas noteiktā sekundāro tiesību aktā, kā minēts iepriekš šo secinājumu 23. un 24. punktā.

21 — Spriedums, 2008. gada 11. septembris, *Caffarol* (C-265/07, EU:C:2008:496, 14.–16. punkts). Skat. arī spriedumus, 2006. gada 26. oktobris, Komisija/Itālija (C-302/05, EU:C:2006:683, 23. punkts), un 2008. gada 3. aprīlis, *01051 Telecom* (C-306/06, EU:C:2008:187, 21. punkts), kā arī ģenerāladvokātes E. Šārpstones [E. Sharpston] secinājumus lietā *IOS Finance EFC* (C-555/14, EU:C:2016:341, 36. punkts).

58. Attiecībā uz noteikumiem par nokavējuma procentiem Direktīvas 2000/35 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts ir samērā detalizēta tiesību norma par šādu procentu *minimālo* līmeni un veidu, kādā tie tiek aprēķināti. Tomēr Direktīvā 2000/35 nav paredzēti nekādi noteikumi, kuri aizliegtu noteikt procentu pieauguma griestus.

59. Tādējādi, manuprāt, lēmums par to, vai noteikt vai nenoteikt šādus griestus, ir dalībvalstu kompetencē, ar nosacījumu, ka tās ievēro divus nosacījumus – par līdzvērtību un efektivitāti²².

60. Būtībā *līdzvērtības* princips aizliedz diskrimināciju starp prasībām, kuras ir pamatotas ar valsts tiesību aktiem, un prasībām, kuras ir pamatotas ar Savienības tiesību aktiem. Citiem vārdiem sakot, attieksme pret tiesībām, kas izriet no Savienības tiesību aktiem, nevar būt mazāk labvēlīga kā attieksme pret attiecīgajām tiesībām, kas izriet no valsts tiesību aktiem.

61. Šīs lietas apstākļi nerada problēmas saistībā ar *ne ultra alterum tantum* noteikuma atbilstību šim principam. Neviena no lietas dalībniekiem šajā ziņā neizvirzīja iebildumus.

62. Saskaņā ar nosacījumu par *efektivitāti* dalībvalstīm tiek liegts Savienības tiesībās piešķirto tiesību izmantošanu padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu.

63. Protams, varētu apgalvot, ka maksājumu kavējumu komercdarījumos novēršanas efektivitātes vispārējais mērķis tiktu paplašināts, ja nokavējumu procentu pieaugums netiktu ierobežots. Tiklīdz ir sasniegti griesti, ir skaidrs, ka parādniekam ir tikai neliels papildu stimuls veikt maksājumus. Procentu apmērs vienkārši pārstāj pieaugt.

64. Tomēr, piemērojot šādu loģiku, jebkura valsts tiesību norma varētu tikt apšaubīta vai tiktu pieprasīts radīt jaunu tiesību normu. Piemēram, vai direktīvas, kura ir vērsta uz maksājumu kavējumu novēršanu, *lietderīgā iedarbība* netiktu pastiprināta, ja no jauna tiktu ieviesti parādnieku cietumi²³, ieslogot parādnieku uzreiz cietumā, ja maksājums tiek kavēts? Tas būtu efektīvs līdzeklis, lai piespiestu personu un/vai tās radniekus ātri veikt maksājumus.

65. Absurdi piemēri palīdz veidot labāku izpratni par vajadzību noteikt saprātīgas robežas iespējami neierobežotajam nosacījumam par efektivitāti. Manuprāt, nosacījums par efektivitāti būtu jāattiecina tikai uz diviem gadījumiem: neiespējamību vai patiesi pārmērīgām grūtībām. Manuprāt, *ne ultra alterum tantum* noteikums neizpilda nevienu no šiem kritērijiem. Saistībā ar pēdējo apgalvojumu īpaši nozīmīgi ir divi aspekti.

22 — Skat. pēc analogijas spriedumu, 2012. gada 19. jūlijs, *Littlewoods Retail Ltd.* u.c. (C-591/10, EU:C:2012:478, 31. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī rīkojumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Delphi Hungary Autóalkatrész Gyártó* (C-654/13, EU:C:2014:2127, 35. punkts), un spriedumu, 2013. gada 18. aprīlis, *Irimie* (C-565/11, EU:C:2013:250, 23. punkts).

23 — Sniedzot tikai absurdu argumentu piemērus, neizpētīta var palikt no jauna ieviestu "Marshalsea" tipa cietumu ietekme uz cilvēktiesībām, it īpaši ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Ceturtā papildu protokola 1. pantu. Par prototipu literatūrā skat. Čārlza Dikensa romānu *Little Dorrit* [*Mazā Dorita*] (Penguin Classics, 2004).

66. Pirmkārt, valsts regulatīvajā telpā, kuru nav skārusi minimālā saskaņošana saskaņā ar Direktīvu 2000/35, *ne ultra alterum tantum* noteikums pauž noteiktu likumdošanas izvēli par ar maksājumu kavējumu saistītu izmaksu sadali starp kreditoriem un parādniekiem. Noteikums atspoguļo sociālo vīziju par slogu sadalījumu, ja runa ir par parāda piespiedi piedziņai. Pati par sevi šāda izvēle nešķiet patvaļīga vai nepazīstama. Faktiski noteiktus procentu ierobežošanas ar parāda pamatsummu veidus ir iespējams atrast jau romiešu tiesībās²⁴.

67. Turklāt *ne ultra alterum tantum* noteikums var tikt uzskatīts par tādu, kas nodrošina zināma veida līdzsvaru starp ātru maksājumu garantēšanu un citām interesēm vai vērtībām. Parasti maksājumu kavējumi vienmēr ir saistīti ar parādnieka nevēlēšanos vai neiespējamību veikt maksājumus. Tomēr kreditora bezdarbība var palielināt uzkrātā parāda apmēru. Tāpēc tāds noteikums, kāds ir *ne ultra alterum tantum* noteikums, mudina kreditoru savlaicīgi aizstāvēt savas tiesības. Proti, tāds pats noteikums ir atrodams arī citu valstu tiesību sistēmās dažādos kontekstos. Piemēram, Austrijas un Čehijas Republikas Civilt kodeksos ir ierobežotas kreditora iespējas saņemt nokavējuma procentus, kas pārsniedz parāda pamatsummu, par laika posmu pirms lietas izskatīšanas tiesā, ja kreditors savlaicīgi nav veicis darbības parāda piespiedi piedziņai²⁵.

68. Otrkārt, kā ir ierosinājusi Slovēnijas valdība, tāds valsts tiesību noteikums, kāds ir *ne ultra alterum tantum* noteikums, nebūtu jāizvērtē izolēti, bet gan ņemot vērā citu attiecīgo valsts tiesību aktu kontekstu, kurā noteikums par ierobežojumu darbojas.

69. Šajos tiesību aktos ir paredzēta iespēja celt pret parādnieku prasību atlīdzināt faktiski ciestos zaudējumus (ja šo zaudējumu apmērs pārsniedz maksājamo nokavējuma procentu apmēru). Proti, lai arī prasība samaksāt nokavējuma procentus parasti "tiek uzskatīta par ērtu veidu, kādā kreditors var piedzīt ciestos zaudējumus, nepastāvot vajadzībai tos īpaši pierādīt"²⁶, tas noteikti nenozīmē, ka kreditoram tiek liegts celt prasību par ciestajiem zaudējumiem saistībā ar uzkrāto procentu apmēru. Tas, vai šāda iespēja pastāv, ir atkarīgs no piemērojamajiem valsts tiesību aktiem, turklāt šis apstāklis ir jāizvērtē valsts tiesai. Tomēr, kā Slovēnijas valdība to izskaidroja tiesas sēdē, saskaņā ar Slovēnijas tiesībām kreditors tiešām var celt prasību atlīdzināt faktiski ciestos zaudējumus pilnā apmērā.

70. Turklāt, ja kreditora ciestie zaudējumi tiek piedēvēti tiesu sistēmas darbības trūkumiem, tostarp nepamatotām kavēšanām un tiesvedības pārmērīgajam ilgumam, zaudējumu prasība pret valsti var būt vēl viens veids, kādā saņemt kompensāciju²⁷.

24 — Justiniāna kodeksa CJ.1.2.17.3. pantā bija paredzēts: "Ja nav izpildīta kāda no minētajām saistībām, kreditors un pircējs zaudē tiesības uz īpašumu, parādu un samaksāto cenu; persona, kura veica apmaiņu, zaudē gan to, ko tā deva, gan to, ko tā ieguva; personai, kura saņēma īpašumu ilgtermiņa nomā uz mūžu vai kā dāvinājumu, vai atsavināšanas veidā, ir jāatgriež saņemtais un papildu apmērs, kas līdzvērtīgs tam, kas tika iedots" ("If any of the things mentioned are omitted, the creditor and purchaser shall lose the property, the debt and the price paid; and he who made an exchange shall lose both what he gave and what he received; whoever received any property by emphyteusis (long lease) for his life or by gift or alienation, shall return what he received and an additional amount equal to what was given") ["reddīt quod accepit et alterum tantum eius, quanti est quod datum fuerit"]. Tulkojums ir pieejams Blume, *The Annotated Justinian Code*, izd. Kearley (otrais izdevums), pieejams internetā <http://www.uwo.edu/lawlib/blume-justinian/ajc-edition-/books/book1/index.html>. Tādas pašas idejas senāka izpausme ir atrodama Ulpiāna darbos, Ulp. D. 12, 6, 26, 1. "Supra duplum autem usurae et usurarum usurae nec in stipulatum deduci, nec exigi possunt, et solutae repetuntur", Zimmerman, *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition* (Oxford University Press, 1996), 169. lpp. Diskusijai par šo noteikumu, tostarp tā izpausmi viduslaikos, piemēram, skat. Jörs, P., *Römisches Recht: Römisches Privatrecht. Abriss des Römischen Zivilprozessrechts*, Springer-Verlag, 2013, 183. lpp., vai Honsell, H., *Römisches Recht*, Springer-Verlag, 2010, 95. lpp.

25 — Skat. ABGB (Austrijas Civilt kodekss) 1335. pantu: "Hat der Gläubiger die Zinsen ohne gerichtliche Einmahnung bis auf den Betrag der Hauptschuld steigen lassen, so erlischt das Recht, vom Kapital weitere Zinsen zu fordern. Vom Tag der Streitanhängigkeit an können jedoch neuerdings Zinsen verlangt werden". Skat. arī *Občanský zákoník*, Likuma Nr. 89/2012 Sb. (Čehijas Republikas Civilt kodekss) 1805. panta 2. punktu, kurā ir paredzēts, ka kreditors, kurš neizmanto tiesības bez nepamatotas kavēšanās, nebūs tiesīgs saņemt nokavējuma procentus, kas pārsniedz parāda pamatsummu, saistībā ar laika posmu pirms lietas izskatīšanas tiesā.

26 — Zimmermann, R., "Interest for Delay in Payment for Money", no: Gullifer, Vogenauer (izd.) *English and European Perspectives on Contract and Commercial law: Essays in Honour of Hugh Beale*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2014, 329. lpp.

27 — Skatot to šādā plašākā citu pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu kontekstā, kā arī tiesību sistēmas kā tādas darbības ziņā, šķistu, ka procentu apmēra ierobežošanai varētu būt vēl viens mērķis: pasargāt parādnieku nevis no kreditora bezdarbības, bet gan no dalībvalsts "tiesu sistēmas bezdarbības", runājot par tiesu sistēmas strukturālām problēmām, kas izraisa pārmērīgi ilgas tiesvedības. Saistītais jautājums par to, cik tāl ir godīgi netieši pārlīgt daļu no šīm "izmaksām" uz kreditoriem, ir intriģējošs, tomēr tas noteikti nav skatāms šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvaros.

71. Šo iemeslu dēļ es ierosinu Tiesai uz iesniedzējtiesas uzdoto trešo jautājumu atbildēt tādējādi, ka Direktīva 2000/35 neliedz valsts tiesību normu, kurā ir paredzēts, ka maksimālais maksājamo nokavējuma procentu apmērs tiek ierobežots ar parāda pamatsummas apmēru.

C – Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu

72. Kā jau iepriekš minēju, ja Tiesa uz valsts tiesas uzdoto trešo jautājumu atbildētu noliedzoši, nebūtu vajadzības atbildēt uz pirmo un otro jautājumu. Tā kā Direktīva 2000/35 nav pretrunā *ne ultra alterum tantum* noteikumam, prasītāja prasību nevar apmierināt, pat ja tiktu konstatēts, ka tiesiskās attiecības, kas izriet no nomas līguma, ietilpst Direktīvas 2000/35 piemērošanas jomā. Tomēr, ja Tiesa uzskatītu, ka Direktīva 2000/35 nepieļauj attiecīgo noteikumu, pirmie divi prejudiciālie jautājumi būs nozīmīgi.

73. Šajā sadaļā pirmais un otrais jautājums ir analizēti kopīgi. To abu mērķis ir noskaidrot, vai prasītājs, noslēdzot nomas līgumu, darbojās kā “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē, ņemot vērā to, ka nomas līguma objekts neietilpst viņam piešķirtās valsts licences jomā. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa lūdz Tiesu, atbildot uz otro prejudiciālo jautājumu, jo īpaši ņemt vērā apstākli, ka attiecīgajam darījumam bija saimniecisks raksturs un prasītājs par to izrakstīja rēķinu.

74. Atbilstoši tās 1. pantam Direktīvu 2000/35 piemēro “visiem maksājumiem, kas tiek veikti kā atlīdzība komercdarījumos”. Tādēļ, lai atbildētu uz jautājumu par to, vai darījums saskaņā ar nomas līgumu ietilpst Direktīvas 2000/35 piemērošanas jomā, ir jānoskaidro jēdziens “komercdarījums”, kurā savukārt ir izmantots jēdziens “uzņēmums”.

75. Pirms izvērtēt to, vai valsts piešķirtā licence konkrētas darbības veikšanai ir nozīmīga attiecībā uz jēdzienu “uzņēmums” (c) sadaļa), tiks izpētīti abi šie jēdzieni (attiecīgi a) un b) sadaļa). Visbeidzot tiks izdarītas vairākas noslēguma piezīmes par nomas līguma otras puses, proti, Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienības, juridisko statusu (d) sadaļa).

a) Par jēdzienu “komercdarījums”

76. Saskaņā ar Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta pirmo ievilkumu “komercdarījumi” ir darījumi “starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un valsts iestādēm, kuri izraisa preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību”.

77. Šķiet, šo definīciju veido šādi elementi: i) darījuma pusēm ir jābūt uzņēmumiem vai uzņēmumiem un valsts iestādēm, ii) ir jāpiegādā preces vai jāsniedz pakalpojumi un iii) par šo preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu ir jābūt paredzētai atlīdzībai.

78. Nav šaubu par to, ka nomas līgums atbilst ii) un iii) punktā minētajiem nosacījumiem. Pakalpojums tika sniegts, proti, autocisterna tika iznomāta. Par šo pakalpojumu tika atrunāta atlīdzība, kas galu galā tika samaksāta. Tādēļ atklāts paliek jautājums par to, vai ir arī izpildīts i) punktā minētais nosacījums. Ir skaidrs, ka prasītājs nav valsts iestāde. Vai viņš var tikt klasificēts kā “uzņēmums”?

b) Par jēdzienu “uzņēmums”

79. Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta trešajā ievilkumā jēdziens “uzņēmums” ir definēts kā “organizācija, kas darbojas, veicot neatkarīgu saimniecisku vai profesionālu darbību, pat ja to veic viena persona”²⁸.

28 — Ir atzīmē, ka jēdzienu “komercdarījums” un “uzņēmums” definīcijas nav grozītas pārstrādātās versijas Direktīvā 2011/7, tikai pēdējā no tām ir konkretizēts, ka “uzņēmums” nav “publiska iestāde”.

80. Lai subjekts būtu “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē, i) attiecīgo *personu* ir jāklasificē kā organizāciju un ii) veiktajai *darbībai* pēc rakstura ir jābūt neatkarīgai saimnieciskai vai profesionālai darbībai.

81. Es norādu, ka Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta trešajā ievilkumā ir tieša atsauce uz “*jebkādu organizāciju*”, tostarp tādu, kuru veido viena persona, kas darbojas, *veicot* neatkarīgu saimniecisku vai profesionālu darbību.

82. Tādējādi šīs tiesību normas teksts norāda, ka jēdziens “organizācija” nav jāsaprot kā tāds, kas atsauktos uz kādu noteiktu juridisku formu, bet gan uz *strukturētas un notiekošas darbības* veikšanu. Šajā shēmā attiecīgajai personai ir jāorganizē sevi tā, lai tā veiktu pastāvīgu ilgtermiņa uzņēmējdarbību.

83. Līdzīgi tam, ko Tiesa ir noteikusi citā kontekstā, šādas organizācijas struktūra var būt samērā vienkārša, jo atsevišķās nozarēs “darbība galvenokārt [var būt] balstīta uz darbaspēku”²⁹.

84. Manuprāt, apstākļi, ka prasītājs par saskaņā ar nomas līgumu sniegto pakalpojumu izrakstīja rēķinu, ir nozīmīgs elements, kas norāda, ka viņš darbojas, *veicot* organizētu saimniecisku darbību.

85. Runājot par nomas līguma darījuma raksturu, tas ir tīri saimnieciskas dabas, jo prasītājs nodrošināja autocisternu Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienībai par atlīdzību. Nauda pārgāja vai tai bija jāpāriet cita rokās.

86. Tādējādi pirmšķietami šķiet, ka Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta trešajā ievilkumā ietvertās jēdziena “komercdarījums” definīcijas prasības ir izpildītas.

c) Par valsts licences nozīmi

87. Tomēr iesniedzējtiesa ir nobažījusies par to, ka nomas līguma objekts neietilpst prasītājam piešķirtās valsts licences apjomā. Minētā dēļ Slovēnijas valdība un Komisija uzskata, ka prasītājs nevar tikt klasificēts kā “uzņēmums” saskaņā ar Direktīvu 2000/35. Būtībā tās ierosina to, ka izdotās valsts licences precīzam apjomam ir jābūt noteicošam, lai konstatētu atbilstību jēdziena “uzņēmums” definīcijai saskaņā ar Direktīvu 2000/35.

88. Es tam nepiekrītu divu galveno iemeslu dēļ.

89. Pirmkārt, iepriekš norādītā jēdziena “uzņēmums” definīcija nekādā ziņā neatsaucas uz dalībvalsts tiesību aktiem. Tādējādi šis jēdziens ir autonomas Savienības tiesību jēdziens. Tas ir jāformulē neatkarīgi no valsts atļaujas vai reģistrācijas sistēmām³⁰.

90. Otrkārt, šajā lietā autonomai Savienības tiesībās paredzētai definīcijai drīzāk ir papildu, nevis pamatmērķis: tādu komercdarījumu paredzamība, kuri ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā. Ja jēdziena “uzņēmums” apjoms saskaņā ar šo direktīvu tiktu attiecināts uz tādas atļaujas apjomu, kura saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir piešķirta noteiktas uzņēmējdarbības veikšanai, līguma pusēm būtu pienākums katru reizi pārbaudīt to, vai otra puse faktiski noslēdz līgumu atbilstoši savas darbības apjomam saskaņā ar valsts tiesību aktiem vai ārpus tā. No minētā izrietošā juridiskā sadrumstalotība ir ne tikai nevēlama pati par sevi. To būtu arī ārkārtīgi apgrūtināši īstenot uzņēmējdarbības praksē, it īpaši veicot pārrobežu darījumus.

29 — Skat. pēc analogijas spriedumu, 1998. gada 10. decembris, *Hernández Vidal* u.c. (C-127/96, C-229/96 un C-74/97, EU:C:1998:594, 27. punkts), skat. arī spriedumu, 2011. gada 6. septembris, *Scattolon* (C-108/10, EU:C:2011:542, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

30 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2015. gada 3. decembris, *Pfotenhilfe-Ungarn* (C-301/14, EU:C:2015:793, 24. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2013. gada 5. decembris, *Vapenik* (C-508/12, EU:C:2013:790, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

91. Šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka valsts licences apjomam nav nozīmes attiecībā uz jēdziena “uzņēmums” definīciju saskaņā ar Direktīvu 2000/35. Tomēr tas nenozīmē, ka valsts reģistrācijas vai atļaujas sistēmas pastāvēšana ir pilnībā nenozīmīga. Tā var radīt prezumpciju, ka puse bija rīkojusies savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros.

92. Citiem vārdiem sakot, ja nomas līgums ietilptu prasītājam piešķirtās valsts licences apjomā, būtu izveidota prezumpcija, ka prasītājs darbojās, veicot neatkarīgu saimniecisku darbību. Un otrādi, apstāklis, ka nomas līguma objekts neietilpst prasītājam piešķirtās licences apjomā, neizslēdz to, ka prasītājs var tikt klasificēts kā uzņēmums, ar nosacījumu, ka ir izpildīti iepriekš izklāstītie Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punktā paredzētie autonomie nosacījumi.

93. Pilnības labad piebilstu, ka, manuprāt, situācijas, kuras *nav* aptvertas ar jēdzienu “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē, ir tās situācijas, kad personas atsevišķos gadījumos veic darbību, kuru varētu klasificēt kā “saimniecisku darbību”. Lai arī tiem ir zināms saimnieciskas darbības raksturs, šos gadījumus nevar uzskatīt par strukturētu vai notiekošu uzņēmējdarbību.

94. Izskatāmajā lietā autocisternas iznomāšana var tikt uzskatīta par prasītāja vispārējas un notiekošas uzņēmējdarbības sastāvdaļu. Turpretim, piemēram, situāciju, kad prasītājs pārdotu bērnu kūkas svētdienas tirdziņā ikgadējā skolas festivāla laikā, būtu gandrīz neiespējami uztvert tādā pašā gaismā. Tāpat arī personas, kura citādi darbojas kā uzņēmējs, sniegtais atbalsts kaimiņam dārza darbos apmaiņā pret tasi tējas vai pat kūku, diezin vai var tikt uzskatīts par tādu, kas ietilpst šīs personas strukturētā un notiekošā uzņēmējdarbībā.

95. Citiem vārdiem sakot, personas veic daudzveidīgas saimnieciska rakstura darbības, bet tikai dažas no tām būs personas strukturētas un notiekošas uzņēmējdarbības sastāvdaļa. Novērtējot to, vai attiecīgā darbība ir strukturētas un notiekošas uzņēmējdarbības sastāvdaļa, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā visi attiecīgie pierādījumi, kas atbalsta vai kavē šo secinājumu.

96. Valsts tiesas kompetencē ir piemērot šīs vispārīgās pamatnostādnes apstākļiem šajā lietā. Tomēr, ievērojot Tiesā sniegtos faktus, proti, ka attiecīgais darījums var tikt pamatoti uzskatīts par prasītāja veiktas plašākas, strukturētas, turklāt notiekošas neatkarīgas saimnieciskas darbības sastāvdaļu, par kuru tika izrakstīts rēķins, man ir jāsecina, ka, noslēdzot nomas līgumu, varēja uzskatīt, ka prasītājs darbojas kā “uzņēmums” Direktīvas 2000/35 izpratnē.

97. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punktā paredzētais autonomais jēdziens “uzņēmums” ietver personas, kuras veic strukturētu un notiekošu neatkarīgu saimniecisku vai profesionālu darbību. Tam, vai šāda darbība atsevišķos gadījumos, kā, piemēram, atsevišķs līgums, ir aptverta ar valsts reģistrācijas vai atļaujas režīma apjomu, nav izšķirošas nozīmes attiecībā uz šī jēdziena definīciju. Tomēr apstāklis, ka šāda persona darbojas valsts reģistrācijas vai piešķirtās atļaujas apjoma ietvaros, izveido prezumpciju par labu secinājumam, ka šī persona darbojas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros. Rēķina izrakstīšana arī ir elements, kas norāda uz to, ka šāda persona darbojas, veicot strukturētu un notiekošu saimniecisku darbību.

d) Par Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienības statusu

98. Pēcvārda vietā es atzīmēju, ka pirmais un otrais prejudiciālais jautājums pievērš uzmanību jēdziena “uzņēmums” definīcijai Direktīvas 2000/35 izpratnē tikai attiecībā uz prasītāju. Tomēr tas, vai attiecības, kas izriet no nomas līguma, ir iespējams klasificēt par “komercdarījumu” saskaņā ar šo direktīvu, būs galu galā atkarīgs arī no otras līgumslēdzējas puses, proti, Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienības, statusa.

99. Kā minēts iepriekš, saskaņā ar Direktīvu 2000/35 “komercdarījums” ir darījums “starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un valsts iestādēm”. Attiecībā uz pēdējā minētā jēdziena definīciju Direktīva 2000/35 ietver atsauci uz “līgumslēdzēju iestādi vai struktūru, kas definēta direktīvās par publisko iepirkumu”.

100. Minētajās direktīvās par publisko iepirkumu “līgumslēdzēja iestāde vai struktūra” ir valsts, reģionālas vai vietējas iestādes, publisko tiesību subjekti vai apvienības, ko izveidojusi viena vai vairākas šādas iestādes vai publisko tiesību subjekti”. Savukārt saskaņā ar piemērojamajām direktīvām “publisko tiesību subjekts” ir jebkura struktūra, “kas nodibināta ar konkrētu mērķi apmierināt vispārējas vajadzības un neveic rūpnieciskas vai komerciālas darbības, kas ir juridiska persona un ko galvenokārt finansē valsts, reģionālas vai vietējas iestādes vai citi publisko tiesību subjekti, vai ko šie subjekti pārrauga, vai kuru vadībā, pārvaldē vai uzraudzības struktūrā vairāk nekā pusi locekļu iecel valsts, reģionālas vai vietējas iestādes vai citi publisko tiesību subjekti”³¹.

101. Ņemot vērā šos kritērijus, lai izlemtu jautājumu par to, vai bija vai nebija veikts “komercdarījums” Direktīvas 2000/35 2. panta 1. punkta izpratnē, iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, kāds tieši juridiskais statuss bija Brīvprātīgo ugunsdzēsēju apvienībai atbilstoši valsts tiesībām lietas apstākļu iestāšanās brīdī.

V – Secinājumi

102. Ņemot vērā šos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Vrhovno sodišče Republike Slovenije* (Slovēnijas Republikas Augstākā tiesa) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Uz pirmo un otro jautājumu:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvas 2000/35/EK par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos 2. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir sniegta autonoma jēdziena “uzņēmums” definīcija, kas ietver personas, kuras veic strukturētu un notiekošu neatkarīgu saimniecisku vai profesionālu darbību. Tam, vai šāda darbība atsevišķos gadījumos, kā, piemēram, atsevišķs līgums, ir aptverta ar valsts reģistrācijas vai atļaujas režīma precīzo apjomu, nav izšķirošas nozīmes attiecībā uz šī jēdziena autonomo definīciju. Tomēr apstāklis, ka šāda persona darbojās valsts reģistrācijas vai piešķirtās atļaujas apjoma ietvaros, izveido prezumpciju par labu secinājumam, ka šī persona darbojās savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros. Rēķina izrakstīšana arī ir elements, kas norāda uz to, ka šāda persona darbojās, veicot strukturētu un notiekošu saimniecisko darbību.

Uz trešo jautājumu:

Direktīva 2000/35 ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek liegta valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka maksimālais maksājamo nokavējuma procentu apmērs tiek ierobežots ar parāda pamatsummas apmēru.

31 — Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīvas 92/50/EEK par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu piešķiršanai (OV 1992, L 209, 1. lpp.) 1. panta b) punkts, Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīvas 93/37/EEK, ar ko koordinē piegāžu valsts līgumu piešķiršanas procedūras (OV 1993, L 199, 54. lpp.), 1. panta b) punkts, Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīvas 93/38/EEK, ar ko koordinē līgumu piešķiršanas procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV 1993, L 199, 84. lpp.), 1. panta 1. punkts. Šīs direktīvas tika atceltas ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvu 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (OV 2004, L 134, 1. lpp.), un ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvu 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.). Skat. attiecīgi šo direktīvu 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu un 1. panta 9. punktu. Kopš tā laika tās ir atceltas ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.), un ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/25/ES par iepirkumu, ko isteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.).